

S5.2. Presentació de les Conclusions

Joan Cals. Catedràtic d'Economia de la Universitat Autònoma de Barcelona
 Carles Bosch i Genover. President de la Demarcació de Girona del CoAC

I. Introducció

Em correspon presentar les Conclusions generals de les Jornades, una vegada hem escoltat aquest matí el relat de les sessions i l'exposició d'una llarga llista de propostes específiques a càrrec d'Esteve Corominas, Xavier Canosa i Manel Falcó.

Per ser sincer, he de dir que accepto aquesta responsabilitat amb una certa preocupació, conscient com sóc de la dificultat d'elaborar una síntesi que reculli tota la riquesa d'anàlisis i de projectes que hem escoltat, vist i llegit. He dit una síntesi, no un resum ni un conjunt de coses a mig camí entre extrems. Una síntesi que, des de la generalitat (amb minúscula), tingui la força i la coherència suficients per inspirar un projecte col·lectiu per a la Costa Brava del present i del futur.

La feina en qüestió comporta molta més dificultat que la que vàrem haver de realitzar el 1976, tot i que llavors també ens vam atrevir a tractar els aspectes humans, socials i culturals, a més del territori, l'urbanisme, les infraestructures, el turisme i l'economia, novament objecte d'atenció ara. Però en aquelles circumstàncies, marcades per tants dèficits bàsics, la majoria de les qüestions es veien més clares —o, si més no, ens ho semblava— i les actuacions que calia realitzar, menys discutibles. A més, estàvem a punt d'obrir el llibre de la democràcia i l'autonomia, i era previsible que el conjunt de les administracions públiques fessin un important salt endavant en les seves capacitats financeres, materials i de gestió i, en particular, que el Govern de la Generalitat liderés la reconducció de molts processos.

Avui les coses es presenten de manera ben diferent. Hi ha hagut un progrés general, de dimensió històrica i, amb les transformacions que l'han fet possible, hem vist néixer tot un conjunt de problemes nous mentre s'agreuaven alguns dels vells. La Costa Brava ha canviat molt. També ho han fet Catalunya i el món: les societats, els valors, la política, l'economia, el turisme, els usos del territori, l'estructura urbana i tants altres aspectes. I, malgrat tot, aquí ens tornem a trobar, com en la *Conferència de la Costa Brava* de 1935 i en el *Debat Costa Brava* de 1976, una altra vegada convocats per la força d'atracció que impregna aquest espai.

La dificultat que comportava, per als relators i per a mi, redactar les Conclusions ha tingut la seva compensació i recompensa en el bon ambient de treball de la Comissió Tècnica, en el si de la qual han estat prèviament discutides. Quan el *Debat* ja s'havia iniciat, aquesta Comissió em va invitar a participar en les seves últimes reunions. A tots els seus integrants i, en especial, a Carles Bosch, president de la Demarcació de Girona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, els expresso el meu agraïment.

Som aquí, doncs, a Sant Feliu —com en dies anteriors a Roses, Palafrugell i Blanes—, gent i institucions de la procedència més diversa, i amb una gamma d'interessos, perspectives tècniques, ideologies i opcions personals quasi tan oberta com el mar que tenim davant nostre, per realitzar un exercici de ciutadania difícil però apassionant i esperem que útil.

Exposades aquestes consideracions prèvies, entrem ja en matèria. Les Conclusions generals que presentarem es refereixen a qüestions força heterogènies que hem agrupat en les deu categories següents:

1. Les coordenades en què ens movem
2. L'entitat de la Costa Brava
3. Les tendències urbanístiques
4. El model urbanístic
5. Les infraestructures i la mobilitat sostenible
6. El model econòmic
7. El paper i la gestió del turisme

8. La política de paisatge
9. L'actuació de les administracions públiques
10. El compromís de la societat

Són Conclusions de caire general, concebudes alhora com a directrius i marc d'actuació per a les que es contenen en els documents dels relators. Els dos nivells s'han elaborat de forma interactiva.

II. Conclusions

Sobre les coordenades en què ens movem o, en altres termes, sobre les regles del joc

Malgrat les dificultats que, tal com hem dit, comportava extreure Conclusions generals dels treballs d'aquest Congrés, tenim la sort que l'organització va triar com a lema *Un futur sostenible per a la Costa Brava*. Haurem de parlar, doncs, de sostenibilitat, encara que la paraula no sigui d'aquelles que hom escolliria per somiar. Al cap i a la fi, però, una paraula com tantes altres que trobem imprescindibles: competitivitat, urbanització, productivitat, infraestructures o viabilitat. Ni més lletja que aquestes ni, per descomptat, menys legítima o necessària. La sostenibilitat representa una necessitat, una necessitat primària, bàsica.

I és una sort perquè la sostenibilitat és el futur, volem dir el gran repte per al futur. L'extraordinària magnitud dels problemes ambientals amb els quals s'enfronta la humanitat fa que només el desenvolupament sostenible sigui compatible amb la idea i la voluntat de progrés. Per això, l'agenda mundial del segle XXI posa la sostenibilitat al costat dels grans reptes de la humanitat.

Per a nosaltres, la sostenibilitat també ens enllaça amb el passat, amb l'esperit del *Debat* de 1976. Modestament hem de dir que els seus missatges s'avançaven al concepte de desenvolupament sostenible popularitzat a partir de l'informe de 1987 *El nostre futur comú*, de la Comissió de les Nacions Unides per al Medi Ambient i el Desenvolupament. Un concepte que el 1992 va adoptar també la Conferència de Rio. Un concepte amb tres dimensions: l'ambiental-territorial, l'econòmica i la social-cultural.

A les zones que viuen del turisme, d'un turisme atret per la bellesa i la qualitat del seu territori, l'enfocament de la sostenibilitat és fonamental. Aquesta constatació resulta tan òbvia que, en el fòrum en què ens trobem, em sembla que podem prescindir de consideracions addicionals.

Ara bé, tot i les precisions anteriors, amb l'afirmació que volem un futur sostenible per a la Costa Brava no definim ni resollem el contingut del nostre projecte, ans al contrari: aquí comença tot. Perquè, què volem dir quan parlem d'un futur sostenible per a la nostra costa i, sobretot, quines actuacions han de fer que aquest desenvolupament sigui sostenible? La cosa té una gran complexitat i la gestió d'aquesta complexitat no ens la resoldran ni les afirmacions dogmàtiques ni un receptari de solucions parcials que pretenguin ser globals i definitives. Hem procurat defugir els plantejaments basats en tot això. Seria ignorar les pautes més elementals que guien la dinàmica del món modern, de la seva economia i de la seva societat. Ens enganyaríem.

Però també hem procurat evitar diluir aquest projecte de futur per a la Costa Brava en esquemes de pensament feble. Una cosa és que la realitat sigui complexa i l'altra és que tant col·lectiva com individualment renunciem a intervenir en aquest futur, a modelar-lo i a dotar-lo, tant com puguem, dels valors de l'humanisme modern. Dels valors d'un progrés en totes les dimensions. D'un progrés just i responsable, també, envers les generacions futures.

Així doncs, ens calen més precisions per establir que quan parlem de sostenibilitat no l'entendem com la del tancament o la de l'immobilisme. L'entendem com la de la creativitat, la de la intel·ligència que sap valorar el que hem heretat i gestionar-ho d'acord amb el coneixement i les tecnologies més avançades. Prou modesta per aprendre del passat i prou lúcida i flexible per inventar el futur. L'entendem com la que és capaç de les intervencions més innovadores, o de les més sensibles estèticament, sense oblidar que hi ha paisatges i realitats que no es poden crear, sinó que només es poden destruir.

Aquesta és la nostra interpretació de la sostenibilitat. Però, més enllà de l'opció que hem escollit, a la sostenibilitat li hem d'atribuir, indiscutiblement, els quatre continguts següents com a mínim:

- En sentit econòmic, sostenibilitat és internalització de costos i, per tant, el contrari de fer pagar als altres els costos de la nostra activitat, de producció o de consum.

- En sentit empresarial, sostenibilitat és igual a empreses competitives, però també amb responsabilitat social corporativa, és a dir, empreses que assumeixen responsabilitats envers els entorns social i ambiental.
- En sentit social, sostenibilitat és civisme i estat de dret.
- En sentit generacional, sostenibilitat és no traslladar a les generacions futures impactes negatius i, particularment, impactes irreversibles de la nostra activitat.

L'entitat de la Costa Brava

Quin és el sentit de parlar de Costa Brava l'any 2004? Quin és el grau d'existència real d'una unitat denominada Costa Brava, més enllà dels sectors que la formen? El turisme féu en el seu moment una unificació funcional —només funcional, no física— d'un espai allargassat, divers, separat. Que l'evolució d'aquest espai s'expliqui sobretot per la dinàmica del turisme, la residència secundària i el lleure no significa que s'hagi d'unir o gestionar de manera homogènia en tots els seus aspectes. Justament al contrari. Entenem que una gestió sostenibilista vol dir una gestió presidida per un projecte que mantingui, fins al límit d'allò raonable, les personalitats de les diverses parts i que eviti una evolució amorfa cap a un agregat urbanístic excessivament gran i despersonalitzat.

Avui és evident que l'estudi de la Costa Brava s'ha de situar en un espai que desborda els límits dels termes municipals costaners i penetra cap a l'interior. Així ho hem fet en aquestes jornades. Tenim, per tant, davant nostre realitats molt diverses per considerar, unes realitats que fan augmentar encara més la complexitat a què ens referíem anteriorment. I per si tot això no fos suficient, tenim al litoral un sistema urbà de ciutats i poblacions multifuncionals, és a dir, no dedicades únicament al turisme i al lleure, sinó posseïdores d'una dinàmica pròpia de creixement i de transformació i amb uns graus molt variables d'identificació amb aquestes activitats.

Així doncs, reformulant les preguntes anteriors, ens interroguem sobre si existeix la Costa Brava i, si existeix, què és. És només una marca turística? Nosaltres afirmem que existeix i que volem que continuï existint, però no solament com una marca turística, i per això som aquí: per ajudar a construir o reconstruir un projecte. Aquesta és la raó última per la qual ens trobem aquí. Perquè sabem que determinades realitats adquireixen tot el seu sentit i existeixen plenament quan responen a un projecte.

Les tendències urbanístiques

Hem vist i escoltat una crítica, ben documentada i justificada, al ritme excessivament ràpid de la construcció de residència secundària i d'ocupació de sòl, amb les seves exigències de noves infraestructures viàries, energètiques, de tractament de residus i de tants altres serveis en un país petit. Potser hem d'acudir a Lluís Llach per expressar bé aquesta dimensió: *“El meu país és tan petit que quan el sol se'n va a dormir mai no està prou segur d'haver-lo vist”*.

La sessió de Roses es convocava sota l'interrogant “Territori escàs o paisatge fràgil?” Doncs la conclusió és que som davant d'una realitat que té com a característiques diferencials ambdues propietats, l'escassetat i la fragilitat, les quals hem de situar en el context d'unes fortes pressions urbanitzadores que afecten tot Catalunya, però també el conjunt de la Mediterrània occidental. Enfront d'aquestes pressions, només una determinació col·lectiva àmplia i ferma, mantinguda en el temps, no sotmesa a conjuntures, serà eficaç.

El ritme al qual ha crescut l'ocupació de sòl vulnera no solament el sentit comú, sinó també algunes de les regles més elementals de la teoria econòmica dels recursos no renovables, tot i les seves limitacions per integrar la perspectiva ecològica. Salvant les distàncies, aquest territori escàs i aquest paisatge fràgil són el nostre petroli. Dosificar-ne el consum, a través de l'urbanisme de contenció i de restitució que es detalla en les propostes específiques, i impulsar-ne l'evolució cap a una utilització sostenible constitueixen dues normes de sensatesa i de responsabilitat fonamentals.

Hem d'aprendre d'aquells països i regions europeus que han sabut dosificar i limitar l'ocupació del seu territori per la urbanització. Una de les vies que assenyalava aquesta experiència comparada i que recomanem d'estudiar és la d'introduir en el sistema constitucional i en el de la legislació quasiconstitucional —altrament dit, en el nivell dels consensos bàsics del país— la regulació dels usos territorials responsables, de manera que se'ls aparti de la discussió política partidista i es redueixi el desequilibri aclaparador de les perspectives a curt termini en les decisions col·lectives.

Aquesta qüestió serà represa cap al final.

El model urbanístic

L'any 76 constatàvem el gran abast que tenia un procés que urbanitzava, però que no construïa ciutat. Avui afirmem que ara toca fer ciutat.

Sota aquesta denominació apleguem una gran quantitat i varietat d'intervencions adreçades a millorar la qualitat de vida: la reforma interior i la renovació dels nuclis urbans, l'habilitació de zones urbanes de qualitat per a usos turístics, l'ampliació i millora de les zones verdes, més i millors equipaments comercials, esportius, lúdics...

Fer ciutat vol dir, també, integrar en els nuclis urbans sectors ja urbanitzats que en resten separats i transferir a primera residència zones de residència secundària.

Tenim un gran treball per endavant a refer paisatges urbans. La seva envergadura, les dificultats inherents a la seva gestió i el seu cost el situen en un termini que sobrepassa llargament el període d'un mandat dels ajuntaments. Parlem de vint a trenta anys, un ordre de magnitud com el que es configura entre les primeres eleccions democràtiques i el moment present.

En aquesta part del nostre projecte atorguem una prioritat destacada a la protecció dels nuclis rurals i al fet que hi continuï vivint una població permanent, per a la qual cosa cal una política d'habitatge específica.

Les infraestructures i la mobilitat sostenible

Les entenem fonamentades en una percepció positiva dels valors del territori, les dificultats morfològiques del qual no són pròpiament obstacles per vèncer o eliminar, sinó més aviat resistències en què recolzar-se per mantenir els seus valors i la seva personalitat.

Els projectes de mobilitat sostenible han après que, generalment, les millores d'accessibilitat generen més tràfic i que el tràfic tendeix a expandir-se agressivament per totes les vies que se li tolera obrir i utilitzar. Per tant, és essencial jerarquitzar la xarxa i fer-ne la vigilància de la totalitat.

Aquests projectes també han après que no es pot dimensionar la xarxa viària en funció de les puntes de demanda de la mobilitat.

Dit això, és evident que necessitem una xarxa primària adequada, segura i relativament ràpida, sense la qual tota la resta queda alterada, obligada a suportar uns tràfics inacceptables. L'absència d'aquesta xarxa primària dóna arguments per ressuscitar projectes d'autovies longitudinals de baix a dalt, relativament pròximes a la costa, que una vegada més rebutgem.

En l'últim esglaó de la jerarquia viària, però no en el darrer lloc en un país turístic, hi ha els passeigs i els camins de ronda i també els vells o els nous camins que, com capil·lars de la costa cap a l'interior, hem de millorar, netejar i fer de passejada agradable posant-hi arbres i senyalització.

El model econòmic

Constatem que es manté l'aspiració no reeixida de disposar d'una estructura econòmica més diversificada i afirmem, de nou, la seva conveniència.

En l'evolució cap a aquesta diversificació ens ajuda un sistema urbà actualment més potent que en el passat, amb l'aportació decisiva de Girona i la seva àrea metropolitana, en forma d'una elevada dotació de capital humà i tecnològic i de serveis avançats a les empreses.

En sentit contrari, però, som conscients i advertim de les dificultats que la globalització significa en vista a desenvolupar o a retenir aquí segons quines indústries manufactureres, a diferència del que passa amb la majoria de les activitats terciàries (turisme a part), menys exposades a la competència internacional.

En diverses ocasions les sessions de treball han discutit, a vegades de forma pessimista, sobre la compatibilitat entre el manteniment del desenvolupament econòmic i les restriccions que s'han anat proposant a les transformacions territorials i a l'augment de la superfície urbanitzada. Hem de deixar clar que la clau de volta d'aquesta conciliació es troba en l'increment de la productivitat del treball i en un canvi racionalitzador del model productiu, de manera que aquest model internalitzi l'escassetat de sòl.

Observem també que en la nostra realitat territorial i econòmica actual, amb independència dels fluxos estacionals i els de lleure, tant la mobilitat ordinària entre la residència i el lloc de treball com els desplaçaments generats pels serveis a les empreses tenen una entitat notable i utilitzen de forma molt majoritària el transport individual. Això ja situa la demanda bàsica de vialitat interurbana en uns paràmetres exigents.

El paper i la gestió del turisme

La dependència econòmica del turisme continua essent gran i com a país hem de ser coherents amb aquest fet, començant per diferenciar entre activitat turística i activitat immobiliària, però també reconeixent quines són les exigències d'instal·lacions, espais i serveis que el turisme planteja per desenvolupar-se raonablement.

El turisme, per sort, no ens ha fallat. En tot cas, som nosaltres els que, en responsabilitats molt compartides —sector privat, sector públic i societat— hem fallat, ja que no hem gestionat prou bé les nostres potencialitats i, en particular, no hem realitzat diligentment les adaptacions de l'oferta que ens interessaven i que requerien els canvis dels mercats.

A la Costa Brava hi conviuen ofertes i productes d'una gamma àmplia i amb unes perspectives desiguals, algunes clarament desfavorables.

Una part important de l'activitat turística ha de canviar de model perquè el que ofereix no és ni prou bo, ni prou competitiu, ni prou diferenciat i perquè comporta uns costos socials excessivament elevats.

Hem perdut imatge i possibilitats de competir bé en determinats productes, però continuem tenint bones oportunitats davant nostre si enfoquem correctament el futur.

Els agents turístics, públics i privats, han de concertar esforços per impulsar el nou model turístic, basat en la qualitat i la sostenibilitat —recordem: sostenibilitat ambiental i territorial, sostenibilitat econòmica i sostenibilitat sociocultural—.

El nou model turístic ha de comportar la contenció del creixement de la residència secundària, el reequilibrament de l'oferta d'allotjament, la desestacionalització, la modernització de la planta hotelera, la transparència en l'oferta d'apartaments, un tractament substancialment millor del territori i el paisatge i un augment també substancial de la qualitat de la vida urbana als pobles i ciutats de la costa, particularment en aquells aspectes que estan més directament vinculats a l'estada i la visita turístiques.

Hem de deixar definitivament enrere determinades orientacions de la política turística del passat i determinades pràctiques de turisme. Les que han confós turisme i especulació. Les que no han tingut sensibilitat cultural i social. Les que han tolerat actuacions empresarials sense un mínim de responsabilitat. Les que no han reaccionat contra la degradació dels seus recursos. Les que no han assumit el desplaçament de les coordenades econòmiques del país.

La política de turisme del futur ha d'utilitzar responsablement el patrimoni que hem heretat i ser creativa per generar nous recursos turístics. La seva eficàcia i legitimitat social dependrà molt de la capacitat que tingui per fer-se més transversal. Sabem que això implica una major complexitat en l'elaboració i la gestió d'aquesta política, l'única que pot integrar-se bé en una perspectiva de desenvolupament sostenible.

La política de paisatge

La pèrdua de qualitat del paisatge exterior als nuclis urbans, tant el dels espais oberts com el de les zones suburbanes, és un fet altament preocupant amb una multiplicitat de causes: des de les transformacions socioeconòmiques fins a la proliferació d'infraestructures i instal·lacions, passant per la desídia, el mal gust, la pèrdua d'autoestima o un control administratiu deficient.

D'aquest procés de degradació convé destacar-ne el gran mal que fan les petites decisions, la suma de petites decisions *a priori* poc rellevants. Per exemple, les cases escampades, les edificacions efímeres, les tanques publicitàries, els magatzems aïllats i les deixalles disperses.

És així com el territori es va trinxant i empastifant progressivament i com el paisatge es fa més banal.

Per tant, la Costa Brava i el seu espai interior necessiten una política de paisatge, la política de paisatge que mai no han tingut, excepte de forma fragmentària. Una bona base seria disposar d'una legislació catalana

sobre paisatge, però l'actuació que reclamem va força més enllà de les modificacions legals i suposa atorgar una gran importància a l'assessorament tècnic, els incentius, l'educació ciutadana i el reforçament dels controls administratius. Tanmateix, constitueixen una bona notícia les mesures cautelars acordades pel Departament de Política Territorial i Obres Públiques del nou Govern de la Generalitat en la franja litoral encara no urbanitzada.

Aquesta política de paisatge que reclamem ha de passar de la protecció d'uns quants espais delimitats a la gestió, amb perspectiva paisatgística, del conjunt del territori. Per fer-ho, haurà de conferir un lloc central en la seva articulació a una política rural de nova generació, amb un gran contingut de política territorial i paisatgística.

Sabem les dificultats que comporta endegar tot això i el que té d'experimental. És justament això el que ens mou a proposar que el Govern de la Generalitat adopti aquest nostre territori per desenvolupar-hi una experiència pilot de política de paisatge, en la qual recomanem estudiar la possibilitat de sotmetre a un segon nivell de control, a més del municipal, les actuacions en sòl no urbanitzable que en continuen restant al marge.

Ja en un pla més concret, recordem les principals proteccions que s'inclouen en el relat de les sessions dedicades als temes territorials i urbanístics. En la seva relació detallada hi figuren, una altra vegada, propostes pendents del *Debat Costa Brava* de 1976, com la declaració del parc natural del Montgrí i les Medes i dels aiguamolls del Baix Empordà, un compromís assumit recentment pel conseller de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat en l'acte inaugural de Roses.

És el cas, igualment, del massís de les Gavarres, que des de 1975 considerem "*un parc natural irrenunciable*". Pertany al grup dels territoris més extensos del Pla d'Espais d'Interès Natural de Catalunya i realitza una funció estratègica d'estructura protectora i articuladora de la Costa Brava i de dues comarques. La situació privilegiada de què gaudeix, les meravelles del seu humil paisatge rústic, un ecosistema de gran diversitat i un patrimoni cultural molt remarcable en fan un espai excel·lent. Juntament amb Cadiretes-Ardenya, constitueix un parc natural la declaració del qual no s'hauria de demorar més.

Recordem, així mateix, la necessitat d'ampliar els espais protegits de l'Albera i els dels aiguamolls, i la de treballar en la delimitació i preservació dels corredors biològics que han d'unir els territoris amb més interès ecològic per tal de fer possible que funcionin com una xarxa.

L'actuació de les administracions públiques

Sostenibilitat és mercat i és societat; és mercat i és regulació; és desenvolupament i és contenció; és competitivitat i és cooperació; és eficiència i és participació.

Per coherència amb el que acabem de dir valorem la dedicació al servei públic, a la cosa pública, a la dignitat de la política. També per això, en parlar d'un futur sostenible per a la Costa Brava agraïm el servei públic de totes les autoritats i, en especial, dels alcaldes i els regidors, dels funcionaris i els treballadors de les administracions públiques i de les policies.

L'Administració local necessita racionalitzar i millorar el seu finançament. Tot i els últims canvis legals, convé augmentar la suficiència i la flexibilitat dels ingressos locals i deixar més marge per atendre les demandes específiques dels municipis amb perfil turístic. Contràriament, no són admissibles les fugides endavant en la generació d'ingressos sobre la base de creixements urbanístics insostenibles.

Sostenibilitat, dèiem en començar, és sinònim d'internalització de costos, i les taxes actualment existents han de ser emprades amb més rigor en aquesta direcció.

Hem d'estudiar, igualment, dotar de més ingressos, i d'ingressos de caràcter finalista, les actuacions públiques de millora i manteniment dels espais oberts de lleure i dels serveis que més incideixen sobre la qualitat turística, respectant sempre el principi bàsic d'equitat horitzontal en la tributació.

Però no pensem en una figura tributària en concret, ni tampoc en cap que tingui només una finalitat recaptadora. La nostra proposta s'emmarca en les tendències de les reformes tributàries a Europa, que preveuen un augment dels ingressos públics procedents de la fiscalitat ambiental, és a dir, de figures tributàries al servei de les polítiques de sostenibilitat.

Arribats a aquest punt, és el moment de formular, novament, una vella pregunta que ens portarà a un escenari de preocupació. Perquè, qui se'n ocupa, de la Costa Brava? Des d'una perspectiva institucional

general, que abracci tot el territori i el gruix de les qüestions que hem contemplat en el Congrés, hem de respondre que ningú. Volem dir que cap instància de govern en particular, sinó moltes, començant pel Govern de la Generalitat, però sempre de forma fragmentària o de perspectiva parcial. Per tant, com fer el seguiment del projecte que hem anat articulant? Com ampliar-lo? Com millorar-lo?

Amb independència del molt necessari Pla Director Territorial de la regió de Girona, proposem de fer-ho per mitjà d'un pla estratègic, impulsat des del Govern de la Generalitat amb la participació dels agents privats i públics que correspongui. Un pla que tingui una comissió de seguiment i que periòdicament es vagi actualitzant. Un pla no vinculant des de les lleis, sinó des de la força de la convicció i la motivació col·lectiva. Seria, recuperant la idea d'Aiguablava de 1989, el Pla de la Costa Brava, i no tan sols el d'una comarca, un sector o un departament. Si la Generalitat desistís d'impulsar aquesta iniciativa, caldria estudiar la forma de portar-la a terme des de les comarques gironines.

La planificació estratègica ja està molt experimentada a Catalunya i, per això, se li reconeixen tres avantatges interessants en vista dels nostres propòsits i de la concepció que tenim del desenvolupament sostenible. Ofereix una gran flexibilitat, permet integrar perspectives diverses —econòmica, territorial, social...— i és adequada per promoure la participació.

El compromís de la societat

És fonamental per a aquest projecte col·lectiu que proposem. No hi ha territori ni paisatge de qualitat sense una societat que els estimi, els tracti curosament i els defensi. Per tant, a tota la ciutadania que actua així i, en especial, a la més compromesa, el nostre agraïment més profund.

Hi ha molts indicis, però, que fan pensar que la societat actual, malgrat les mobilitzacions que endega entorn de causes ecologistes i territorials, presenta un dèficit considerable en la matèria. Cal, per tant, un gran esforç d'educació.

Un contingut central d'aquest esforç educatiu és el de traslladar a la societat la idea que avui el nostre petit país es més petit, i que tots els que hi vivim hem de ser més civilitzats per conviure-hi i gaudir del seu valuós patrimoni. Des d'aquí fem una crida a la responsabilitat de tothom, en nom de l'interès general i de les generacions futures.

Aquesta crida s'adreça també, com és lògic, als nostres visitants, als que, educada però fermament, hem de comunicar que aquests són els nostres valors, els valors que volem compartir.

III. Propostes i reflexions finals

El *Debat* de 1976 necessitava referir-se a un futur marc institucional de democràcia i autonomia per redreçar la situació de l'època. El fet que actualment estiguem a les portes d'una reforma estatutària i del finançament de la Generalitat ens obre també noves possibilitats per a l'actuació pública en realitats com la de la Costa Brava, que han de poder comptar amb la incorporació dels valors de la sostenibilitat al text estatutari i el reconeixement de competències més àmplies per a determinades polítiques, com l'agrària i la rural, amb una projecció territorial i paisatgística molt important.

Així mateix, reiterem la nostra convicció que el futur sostenible que desitgem per a la Costa Brava requereix l'articulació d'amplis consensos polítics i socials entorn de la planificació estratègica general i de la planificació territorial que hem proposat.

Hem escoltat, al llarg d'aquestes jornades, crítiques de tota mena a la transformació de la Costa Brava. És normal. Les hem valorat, contrastat, discutit, incorporat o matisat, segons els casos. Ara ja està gairebé tot expressat. Però entre les coses que resten per dir n'hi ha una de rellevant que hom ha de formular des d'un cert allunyament, tant físic com anímic.

Quan, a distància, analitzem aquest espai de la Costa Brava en un sentit ampli, sense limitar-nos al front litoral, i el comparem amb altres zones mediterrànies que fa temps que reben turisme massiu i acullen, també massivament, residència secundària, ens adonem que, des d'una perspectiva territorial i urbanística, la comparació ens surt sovint favorable. Evidentment, això no és cap consol ni justificació per a les moltes coses que aquí també s'han fet malament, però és útil per situar-nos en el món en què vivim i per posar un context als nostres problemes, als nostres objectius i als actius que fins ara hem pogut preservar.

Tenim, a dotzenes, nuclis històrics de gran qualitat, sovint ben recuperats. Gaudim d'un sistema d'espais naturals únic, difícil de trobar a la Mediterrània occidental: recordem només, entre les peces grans, Cadiretes-Ardenya, les Gavarres, el sector entre la platja de Castell i cap Roig, els aiguamolls de l'Empordà, el Montgrí i les Medes, la plana empordanesa, cap Norfeu, el parc del cap de Creus i l'Albera. Conservem un patrimoni cultural molt valuós. Les nostres platges i costa, malgrat els nyaps, són d'una bellesa extraordinària.

Però, a més, som un país de vella i bona civilització, un país amb un substrat prou consistent per no resignar-se a ser un mer producte (el producte Costa Brava) i menys encara un producte d'usar, espremer i llençar. Un país que, si vol, pot ser amable, molt amable, però no servil. Un país amb un gran capital humà, amb molt esperit emprenedor i amb un alt nivell tecnològic en nombrosos camps.

Recordem tot això al final d'unes Jornades que han diagnosticat processos francament preocupants i ens han alertat sobre el caràcter irreversible d'alguns d'aquests processos. I és veritat, però també és veritat que hi ha una irreversibilitat que, a llarg termini, no és absoluta sempre que hi hagi una economia que funcioni raonablement bé, una societat cohesionada i mobilitzada amb projectes de futur i unes autoritats competents al seu servei.

Aquestes són, sobre un fons de preocupació, les nostres esperances.